
Gestaltningprogram för detaljplan för Uppsala spårvagnsdepå

2023-03-03, rev 2023-03-15

Förord

Uppsala kommun och Region Uppsala arbetar tillsammans för att utreda en ny kapacitetsstark kollektivtrafik. Ett av alternativen är spårvagnstrafik och för att möjliggöra det behövs en depå där fordonen kan underhållas och parkeras när de inte är ute i trafik. Uppsala kommun arbetar nu med att ta fram en detaljplan för att möjliggöra en spårvagnsdepå.

Lokaliseringen av depån har landat i ett förslag strax väster om väg 255 i anslutning till Nåntuna. Denna plats skapar goda förutsättningar för en effektiv spårvägstrafik, samtidigt som platsen har ett antal faktorer, så som bland annat kulturmiljön längs Fyrisån, som anläggningen behöver förhålla sig till vid ett genomförande.

Hur spårvagnsdepån kommer att se ut är av stor betydelse då den blir ett inslag i en befintlig natur- och kulturmiljö, samtidigt som den i framtiden kan komma att vara en del av en större stadsbebyggelse. Vi kommer att se och uppleva den från avstånd då vi inte kan röra oss inne på anläggningen. Därför har kommunen och regionen valt att låta arkitekter ta fram ett antal gestaltningsprinciper för anläggningen utifrån kommunens och regionens grundkrav samt platsens förutsättningar.

De framtagna gestaltningsprinciperna som presenteras här i gestaltningsprogrammet kommer att utgöra de förhållningsregler som gestaltningen av anläggningen behöver följa när den gestaltas. Gestaltningsprogrammet är den gemensamma ambition som finns för gestaltningen av anläggningen nu och över tid.

Syfte med gestaltningsprogrammet

Syftet med gestaltningsprogrammet är att dels utgöra ett underlag i processen med framtagandet av detaljplanen för Uppsalas spårvagnsdepå, samt även lägga fast gestaltningsprinciper för anläggningens utformning inför kommande bygglov. Gestaltningsprinciperna ska vara överordnade och fungera oavsett hur depåns struktur blir och var byggnader slutligen placeras.

ARBETSGRUPP MEDVERKANDE KONSULTER

Erik Griffith, & Rundquist
Johanna Hellström, & Rundquist
Wiktor Kudzin, & Rundquist
Gustav Jarlov, White arkitekter
Stefan Rummel, White arkitekter
Jens Modin, White arkitekter
Eva Weibull Winter, White arkitekter
Isa Byström, White arkitekter
Eunice Oliveira Soares, White arkitekter
Katharina Björlin Wiklund, White arkitekter
Viktor Sveding, White arkitekter
Jonas Lindgren, White arkitekter

Innehållsförteckning

FÖRORD	2
SYFTE MED GESTALTNINGSPROGRAMMET	2
OMRÅDETS FÖRUTSÄTTNINGAR	3
RAMVERK FÖR GESTALTNINGEN	7
SAMBAND MELLAN RAMVERK, OMRÅDETS FÖRUTSÄTTNINGAR OCH GESTALTNINGSPRINCIPER	8
GESTALTNINGSPRINCIPER	9

Områdets förutsättningar

I detta avsnitt ges en beskrivning av platsen där spårvagnsdepån planeras. Beskrivningen gäller både platsens förutsättningar idag och planerad stadsutveckling i framtiden.

Spårvagnsdepån planeras utmed spårvägssträckningen mellan den nya järnvägsstationen i Bergsbrunna (Uppsala S) och Gottsunda. Den planerade spårvägssträckningen illustreras med streckad vit linje på bilden.

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Utredningsområdet för spårvagnsdepån är beläget i Nántuna knappt 6 km söder om Uppsala Centralstation och cirka 2,5 km från den planerade järnvägsstationen i Bergsbrunna, Uppsala södra. Området angränsar direkt söderut till spårvägssträckningen som planeras mellan Uppsala södra och Gottsunda via Ultuna. Mot väster möter området skog, i norr skog och betesmark och i öster planerad bebyggelse.

Området idag

Området består idag av kuperad skogsbevuxen naturmark. Skogen består framförallt av tall med inslag av gran och lövträd. I brynazonen mellan skogen och betesmarken i väster och norr är förekomsten av mindre lövträd och lövbuskage större. I den sydöstra delen av området som förelägs för depån är skogen något äldre och mer varierad.

Befintliga markhöjder inom utredningsområdet varierar mellan höjder på +27 m och +37 m (höjdsystem RH 2000), vilket betyder en höjdskillnad på 10 meter. Området sluttar mot Fyrisån i väster.

Vy från Hemslöjdsvägen mot öster, ett flerfamiljshus i Sävja skymtas i bakgrunden.

RIKSINTRESSE KULTURMILJÖVÅRD, LANDSKAPSBILDSSKYDD OCH KOMMUNALT OMRÅDE FÖR KULTURMILJÖ

Delar av utredningsområdet för spårvagnsdepån är beläget inom riksintresset för kulturmiljövården Uppsala stad (C 40 A), ett kommunalt utpekat område för kulturmiljön (U20) och det ligger strax utanför landskapsbildsskyddsområdet för Fyrisåns dalgång Kungsängen-Flottsund. Parallellt med framtagandet av gestaltningsprogrammet tas en kulturmiljöutredning och konsekvensbedömning fram som underlag för detaljplanen. Av utredningen framgår att det saknas tydliga uttryck för riksintresset inom planområdet men att planområdets skogsridå utgör före detta utmark som avgränsar de riksintressanta kronogodsens odlingsmark och den har därigenom betydelse för riksintressets läsbarhet. Även med koppling till landskapsbildsskyddet lyfts skogen (skogsbeklädd moränhöjd) som en del av de visuella avgränsningar som utgör Fyrisåns dalgång. Det kommunalt utpekade området berör samma värden som riksintresset Uppsala C30 enligt kulturmiljöutredningen.

Se kulturmiljöutredningen för detaljplaneområdet för mer information.

Vy mot detaljplaneområdet från Hemslöjdsvägen. Hästhagar i förgrunden och skogen med lövträd i brynazonen och framförallt tall längre in.

PLANERAD STADSUTVECKLING

Området är beläget inom området för den fördjupade översiktsplanen (FÖP) för de sydöstra stadsdelarna i Uppsala kommun. FÖP:en antogs 13 december 2021 och är ett vägledande dokument inför den planerade utvecklingen.

2022 togs en strukturskiss fram som visar förslag till konkretisering av den fördjupade översiktsplanen kring stadsdelsnod väst. Byggnader från strukturskissen illustreras med vita konturer på kartan, sidan 4. (Några av bygganderna i strukturskissen har tagits bort i detta presentationsmaterial efter avstämning med kommunen.)

I direkt anslutning till depån mot öster, mellan depån och väg 255 planeras för ishall och multihubbar (byggnader med parkeringsplatser och andra servicefunktioner). Bostadsutveckling planeras norr om depåområdet och till viss del söder om kollektivtrafikboulevarderna söder om depån.

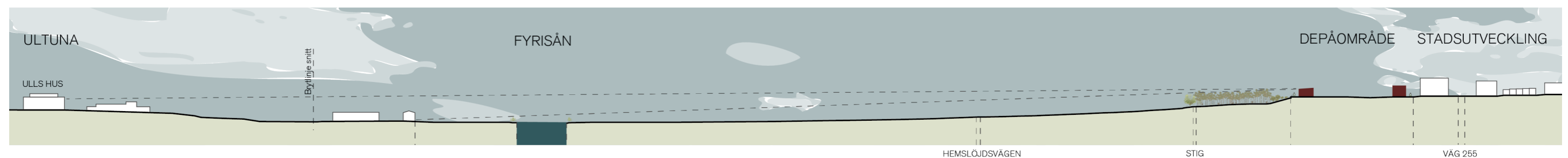
MARKHÖJDFÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DEPÅOMRÅDET

Depåområdet ska vara så plant som möjligt för att undvika risk med rullande fordon. En förutsättning för gestaltningsprogrammet har varit att markhöjden för depåområdet planeras till +33 m (höjdsystem RH 2000). Området ska ansluta till befintlig mark i väster, planerade höjder för spårvagnssträckningen i söder samt väg 255 som kommer anpassas i höjd utifrån spårvagnssträckningens höjder i öster.

DAGVATTEN

Parallellt med gestaltningsprogrammet har en dagvattenutredning tagits fram. Känsligheten mot förorening av grundvattnet klassas inom området för den planerade depån som hög och riskreducerande åtgärder med avseende på grundvattnets känslighet ska vidtas, vilket bland annat innebär att dagvatten från väg och gata bör renas i tät växtbädd eller likvärdigt och därefter ledas bort från det känsliga området. Alternativt kan vattnet tas omhand i dagvattendamm med tät botten och avdunsta.

Se dagvattenutredningen för detaljplaneområdet för mer information.

Sektion tvärs Fyrisåns dalgång med Ultuna i väster och den planerade depån och stadsutvecklingen i öster. Sektionen visar den befintliga vegetationens betydelse som visuell skärm mellan årummet och depåområdet.

Vita linjer visar spårvägens planerade sträckning och strukturskissens förslag till ny stadsbebyggelse i närheten av depåområdet. Vita streckade linjer visar befintliga stigar. Planen visar även gräns för Landskapsbildsskydd, Riksintresse kulturmiljövård och det kommunalt utpekade området för kulturmiljö.

Stig i brynzonen mot hästhagarna.

Skogen väster om detaljplaneområdet domineras av tall.

I den sydöstra delen av detaljplaneområdet är skogen något mer varierad.

Ramverk för gestaltningen

Region Uppsala och Uppsala kommun har tillsammans arbetat fram ett ramverk som definierar vad gestaltningen för spårvagnsdepån ska uppnå. En viktig utgångspunkt för ramverket är Uppsalas arkitekturpolicy som uttrycker en tydlig ambition avseende den arkitektoniska nivån på det som byggs i kommunen. Denna ambition sammanfaller i nedanstående vision för spårvagnsdepån som sedan följs av det överenskomna ramverket.

Arkitekturen i Uppsala ska kännetecknas av hög kvalitet och väl genomtänkt förhållningssätt. Den byggda miljön ska utformas utifrån väl definierade arkitektoniska visioner. Byggnader, gator, parker och torg ses i sitt sammanhang och utformas med ett tydligt förhållningssätt till den mänskliga skalan. Detta ska även utgöra förutsättningar för utformningen av den spårvagnsdepå som planeras i sydöstra Uppsala. För området ska stadsbyggnadsnivån inkluderas och visa på hur anläggningen kommer att relatera till och harmoniera med omkringliggande landskap och kommande stadsbebyggelse.

VISION

Uppsala spårvagnsdepå ska vara en väl gestaltad anläggning som samverkar och harmonierar med kommande omkringliggande bebyggelse och kulturlandskap samtidigt som den fyller sin funktion för spårvägen.

Omgivningens kommande stadsbebyggelse kommer att få förhålla sig till depån då utbyggnad sker i etapper där spårvagnsdepån är först. Samtidigt behöver depån i sin gestaltning beakta att det kommer att komma bebyggelse i anslutning till den. Gestaltningen av anläggningen ska ta sin utgångspunkt i Uppsala kommuns arkitekturpolicy och de riktlinjer som finns tydliggjorda där. Arkitekturen och anläggningen ska ha en gestaltning som möjliggör en bred applicerbarhet av hållbarhetsaspekter i sin utformning.

Byggnaden ska respektera värden i den kulturmiljö som finns i det omkringliggande landskapet samtidigt som den ska tillföra nya värden till platsen genom sin utformning. Mötet mellan depån och omlandet ska genom så väl slänter, murar eller staket ges en omtanke och gestaltning med höga kvaliteter, så väl mot natur som kommande stadsbebyggelse.

REGIONENS OCH KOMMUNENS RAMVERK FÖR GESTALTNINGEN

MATERIALVAL

Grundat i höga miljöambitioner och i samklang med principen att byggnaderna ska upplevas lätta och luftiga i sin gestaltning, används trä som fasadmateriell och där så möjligt även i konstruktionen.

HÅLLBARHET

För hela spårvagnsdepån ska ett livscykelperspektiv vara grundläggande vid val av material.

FUNKTION OCH IDENTITET

Spårvagnsdepåns olika byggnader fyller olika funktioner och det ska vara möjligt att avläsa denna variation i byggnadernas utformning samtidigt som det ska finnas en röd tråd i utformningen som knyter samman anläggningen till en helhet.

UPPBRUTENHET

På grund av anläggningens storlek ska byggnaderna ges en gestaltning som upplevs lätt och luftig i sin utformning för att bryta upp skalan och intrycken av anläggningen utifrån. Variation i höjd och förskjutning i plan ska eftersträvas.

FÄRGSÄTTNING

Färgsättningen på byggnadernas fasader ska vara enhetlig samt beakta och harmonisera med det omgivande landskapet och de kulturmiljövärden som finns där.

SKALSKYDD

Särskild vikt ska läggas vid utformning och gestaltning av anläggningens skalskydd, slänter och stödmurar. Vid val av skalskydd ska dess inverkan i omkringliggande närmiljöer beaktas för att få funktion och form att samverka.

VÄXTLIGHET

Depån har flera fysiska grundkrav i form av tekniska anläggningar som behöver tillgodoses. Där möjlighet finns ska grönska och växtlighet tillföras genom exempelvis multifunktionella grönytor som genom sin utformning kan bidra till att stärka naturlandskapet och ekosystemtjänster.

OFFENTLIG KONST

Konst är en del av den gestaltade helheten och ska utföras i samverkan med övriga gestaltningsdiscipliner. Konstnärligt arbete fokuserat på skalskydd och stödmur kan förstärka platsens identitet och bidra med tydlig läsbarhet för allmänhet från utsidan.

Samband mellan ramverk, områdets förutsättningar och gestaltungsprinciper

Regionens och kommunens överenskomna ramverk ligger tillsammans med områdets platsspecifika förutsättningar till grund för framtagna gestaltungsprinciper för detaljplanarbetet. Gestaltungsprinciperna beskrivs på efterföljande sidor.

REGIONENS OCH KOMMUNENS RAMVERK FÖR GESTALTNINGEN

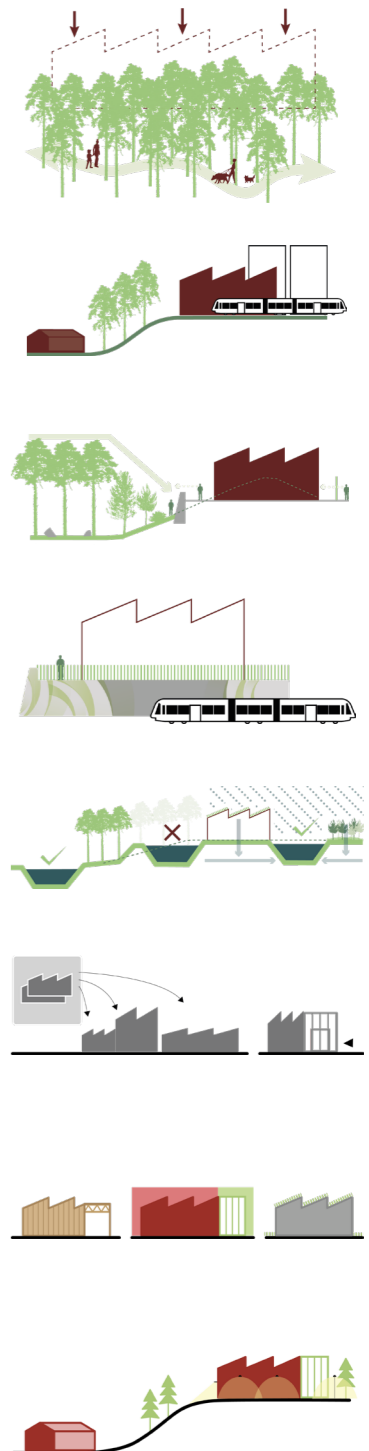
- MATERIALVAL
- HÅLLBARHET
- FUNKTION OCH IDENTITET
- UPPBRUTENHET
- FÄRGSÄTTNING
- SKALSKYDD
- VÄXTLIGHET
- OFFENTLIG KONST

OMRÅDETS FÖRUTSÄTTNINGAR

- LANDSKAPSBILDSSKYDD OCH RIKSINTRESSE KULTURMILJÖVÅRD
- PLANERAD STADSUTVECKLING OCH REKREATIONSVÄRDEN
- MARKHÖJDFÖRHÅLLANDEN
- DAGVATTEN

GESTALTNINGSPRINCIPER FÖR DETALJPLAN DEPÅ

- LANDSKAPSBILDSSKYDD OCH TALLSKOGENS REKREATIVA VÄRDEN
- MÖTET MED SPÅRVÄG OCH NY STADSBEBYGGELSE SAMT KULTURLANDSKAPET
- MARKMODELLERING OCH SKALSKYDD
- KONST
- GRÖNSKA OCH VATTEN
- DELAR OCH HELHET, BYGGNADSVOLYMER
- FASADMATERIAL, KULÖRER OCH TAKMATERIAL
- BELYSNING

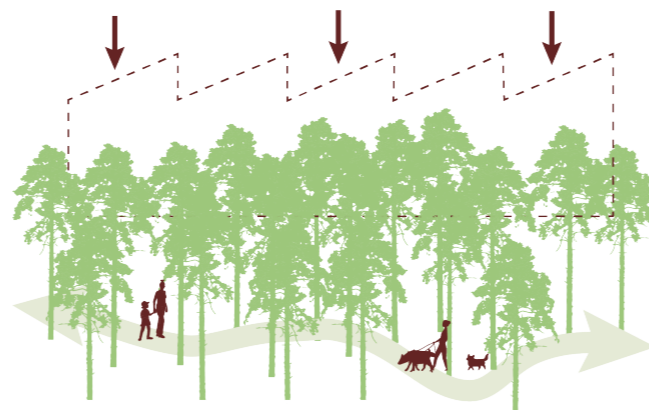
Gestaltungsprinciper

De övergripande utgångspunkterna för gestaltningen som formuleras i Regionens och Kommunens överenskomna ramverk samt i områdets förutsättningar konkretiseras till gestaltungsprinciper för den vidare utformningen av depåområdet. Dessa presenteras i detta kapitel.

1. LANDSKAPSBILDSSKYDD OCH TALLSKOGENS REKREATIVA VÄRDEN

Skydda så mycket som möjligt av skogen och håll byggnadshöjden nere. Säkerställ att skogsmarken mellan depåområdet och dalgången fortsätter vara skogsbeklädd naturmark för att beakta landskapsbildsskyddsområdet och riksintresset för kulturmiljö.

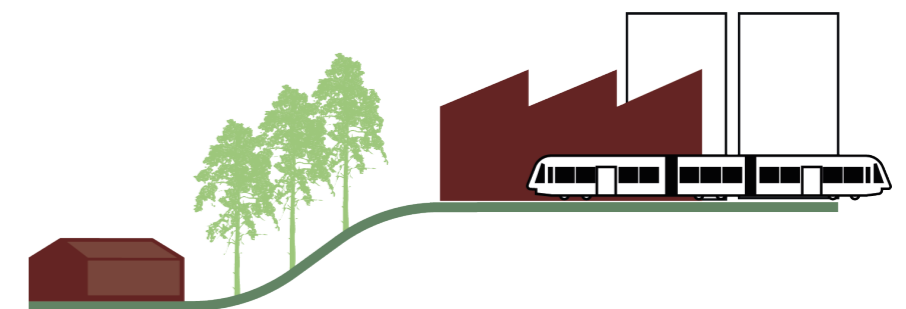
Utforma mötet mellan depån och intilliggande naturmark så att tallskogens karaktär bevaras och upplevelsen av depån inte påverkar skogens rekreativa värden negativt. Den stig i skogen som påverkas av depåns utbredning ges en ny dragning runt depåområdet med anslutning till väg 255.

2. MÖTE MELLAN KULTURLANDSKAPET, STADSBEBYGGELSE OCH KOLLEKTIVTRAFIKBOULEVARDEN

Jobba medvetet med utformning och balans mellan insyn och avskärmning så att upplevelsen av depån blir positiv - skala, material. Ge extra omsorg vid den första anblicken av depåområdet från kollektivtrafikboulevarden från väster.

Depån ligger i ett kulturlandskap med skog, hagar och byggnader med lantlig karaktär. Byggnaderna inom depån ska både samspela med det lantliga och framträda som en samtida industrianläggning.

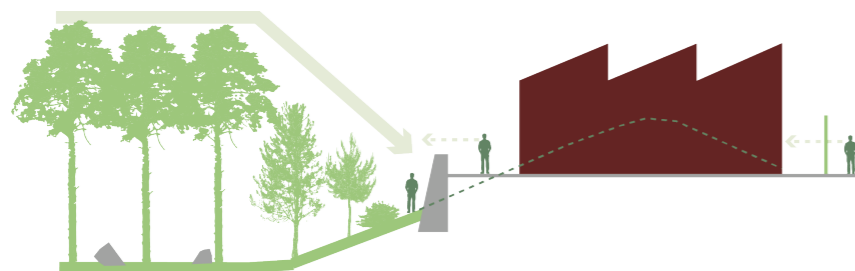
3. MARKMODELLERING OCH SKALSKYDD

Depåområdet ska upplevas som en integrerad del i omgivningen genom terränganpassning och materialval i stödmurar.

När marknivån innanför och utanför depåområdet skiljer sig markant används mur som också tar upp delar eller hela höjdskillnaden mellan depåområdet och omgivningen. Muren kan fungera som fallskydd från den övre nivån och skalskydd från den undre nivån. När marknivån innanför och utanför depåområdet är i nivå används genomskiktligt skalskydd där så är lämpligt.

Mot naturmark ska en avvägning mellan markutbredning och visuell påverkan av depåområdet göras vilket innebär ett förespråkande av en kombinerad stödmur och planterad slänt för att ta upp höjdskillnaden. I slänten återplanteras en blandad busk- och trädvegetation som hjälper till att bädda in depån och mjuka upp mötet mellan skogen och anläggningen.

Skalskydd i form av mur, staket och kombination av mur och staket ska samspela utseendemässigt. Material, färger och formspråk bör användas konsekvent runt depåområdet.

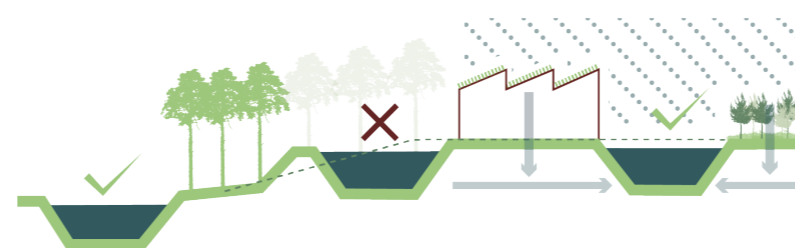

4. GRÖNSKA OCH VATTEN

Genom att göra så mycket som möjligt av depåns yta grön ersätts en del av den vegetation som tas bort och några av naturmarkens funktioner återskapas. Det gäller såväl stödjande som reglerande och kulturella ekosystemtjänster.

Grönytorna kan spela en viktig roll även för fördröjning och rening av dagvatten. Vattnet kan infiltrera och fördröjas i exempelvis permeabla växtbäddar som även fungerar som biologiska filter där föroreningar samlas upp.

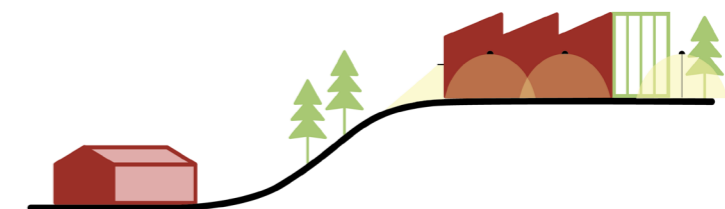
Om dagvattnet ska fördröjas och magasineras i en damm ska den placeras så att den inte ytterligare påverkar tallskogens utbredning då denna utgör en viktig visuell barriär som skärmar av depån från landskapsrummet i väster. Exempel på möjliga lägen är inom det föreslagna läget för depån eller i de lägre belägna delarna nordväst om tallskogen. Det är viktigt att dammen placeras på plan mark så att den så naturligt som möjligt integreras på platsen och skrymmande vallar undviks.

5. BELYSNING

Ljussmiljön ska vara funktionell, men även utformas så den svarar mot de övergripande utgångspunkterna för gestaltningen. Belysningen ska både avseende upplevelsen av ljuset och armaturerna vara välintegrerad och finstämd. Vidare ska armaturer som säkerställer minimal negativ påverkan på ekologiska värden, främst genom att begränsa andelen ljusföroreningar, väljas.

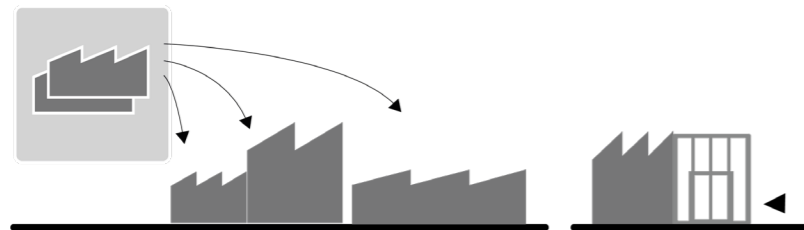
Belysningens topografiska höjd över mark ska samspela med byggnadshöjder så att den ej är synlig på håll över skogen. Armaturerna ska vara väl avskärmade och lysande kroppar ska undvikas.

6. DELAR OCH HELHET, BYGGNADSVOLYMER

Alla byggnadsdelar inom depåområdet ska följa samma gestaltningsmässiga grepp både vid det initiala byggskedet och vid senare tillfälle. Samtidigt ska de olika byggnadsdelarnas funktion och identitet kunna särskiljas i byggnadernas gestaltning, genom exempelvis förskjutningar i höjd och skala.

Flera av byggnaderna inom depån kommer vara stora, men målsättningen är att de ska upplevas lätta och luftiga i sin gestaltning och att skalan ska vara nedbruten. Variation i höjd och plan bör eftersträvas. Gavlarna, där flest entréer och portar är placerade och som möter rörelserna inom området, bör vara välkomnande och öppna.

7. FASADMATERIAL, KULÖRER OCH TAKMATERIAL

Grundat i höga miljöambitioner och i samklang med principen att byggnaderna ska upplevas lätta och luftiga i sin gestaltning, används trä som fasadmateriell och där så möjligt även i konstruktionen.

Färgsättningen ska passa in i landskapet, vara anpassad till omgivande natur och inspirerad av kulturlandskapets bruksbyggnader.

Depåområdet är stort och taken kan komma att synas från långt håll och från framtida omkringliggande bebyggelse. Taken blir därför viktiga "fasader". Materialen på taken ska samspela med fasadmaterialet och kulturlandskapet.

8. KONST

Konst är en del av den gestaltade helheten och ska utföras i samverkan med övriga gestaltningsdiscipliner. Konstnärligt arbete fokuserat på skalskydd och stödmur kan förstärka platsens identitet och bidra med tydlig läsbarhet för allmänhet från utsidan.

